

**การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนและกลยุทธ์การสอนในหลักสูตร
วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ศาสตร์¹**
**Competency Development for Social Work Students and
Teaching Strategies in Social Work Curriculum.**

Received 18 June, 2022

Revised 7 September, 2022

Accepted 12 September, 2022

เพ็ญประภา ภัทรานุกรม²

Phenprapha Pattranukrom³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพที่พึงประสงค์ และ 2) เพื่อศึกษากลยุทธ์ในการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่พึงประสงค์ มีความภูมิใจในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์และสามารถปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์วิชาชีพได้อย่างพึงประสงค์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกนักสังคมสงเคราะห์จากหน่วยงานที่มีตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 12 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้เรียน 2) กลุ่มบัณฑิต และ 3) กลุ่มผู้สอนในหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ จาก 6 สถาบันที่เปิดสอนและเป็นสมาชิกสมาคมสภาการศึกษาสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคมไทย (สสสท.) ผลการศึกษาพบว่านักสังคมสงเคราะห์ควรมีสมรรถนะ 4 ด้าน ได้แก่ 1) สมรรถนะหลักตามความต้องการของหน่วยงาน 2) สมรรถนะด้านหน้าที่รับผิดชอบ 3) สมรรถนะด้านการบริหารจัดการ และ 4) สมรรถนะด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงผ่านกลยุทธ์การสอนในหลักสูตรระดับปริญญาตรี โทและเอก

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในหลักสูตรวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิตมหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิตเพื่อเป็นนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ”

² รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ ประเทศไทย
E-mail:phenprapha191@yahoo.com

³ Associate Professor Dr., Faculty of Social Administration, Thammasat University, Bangkok, Thailand

เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่พึงประสงค์ มีความภาคภูมิใจและสามารถปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ

คำสำคัญ: สมรรถนะผู้เรียน, กลยุทธ์การสอน, หลักสูตรวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

Abstract

The objectives of this research are to 1) study the competency of professional social workers and 2) study teaching strategies for social work students to acquire desirable competencies and to be proud to work as professional social workers. This research employs qualitative research with in-depth interviews of 12 social workers in governmental organizations and focus group discussions with 3 groups of students, graduates and lecturers in 6 universities which are members of Thai Association of Social Work and Social Welfare Education. (TASWE) The research results indicate that professional social workers should be equipped with 4 essential competencies, namely; 1) Core Competency 2) Functional Competency 3) Management Competency and 4) Change Leadership Competency, and these competencies should inform teaching strategies at bachelor, master and doctoral degree levels in order for social work students to be able to acquire desirable and highly relevant competencies while feeling pride in their work as professional social workers.

Keywords: Social work student competencies, Teaching strategies, Social work curriculum.

บทนำ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาสมรรถนะที่พึงประสงค์ของนักสังคมสงเคราะห์ และกลยุทธ์การสอนที่จะทำให้ผู้เรียน หรือนักสังคมสงเคราะห์มีสมรรถนะอันพึงประสงค์ดังกล่าวในการปฏิบัติงาน ตลอดจนมีความภาคภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์ และผลจากการวิจัยจะมีประโยชน์อย่างมากต่อการสร้าง พัฒนา และปรับปรุงทุกหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์เป็นหลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในการสร้าง รวบรวม และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่บุคคลและสังคม ตามภารกิจหลัก 4 ประการ ได้แก่ 1) การผลิตบัณฑิต 2) การวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ 3) การบริการวิชาการแก่สังคม และ 4) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นแหล่งรวมของวิทยาการหลายแขนง และเป็นศูนย์รวมของนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถ บทบาทที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent) โดยการสร้าง “คน” ที่มีคุณภาพเพื่อนำประเทศไปสู่การพัฒนา การผลิตบัณฑิตจึงเป็นภารกิจที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีความรู้ใน วิชาการและวิชาชีพตามศาสตร์และสาขาวิชาที่จัดการเรียนการสอน รวมถึงการให้ความสำคัญกับคุณลักษณะของบัณฑิตตามที่หลักสูตรกำหนด ดังนั้น กระบวนการในการผลิตบัณฑิตจึงมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้วยกันหลายประการ อาทิ การมีหลักสูตรที่ทันสมัยตอบโจทย์ในการทำงาน มีคณาจารย์หรือผู้สอนที่มีปริมาณและคุณภาพตามมาตรฐานของหลักสูตรที่กำหนด

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับสมาคมสภาการศึกษาสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคมไทย (สสสท.) (Thai Association of Social Work and Social Welfare Education: TASWE) ได้ทำการวิจัยเพื่อจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ทั้งในระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ (มคอ.1) เสนอต่อสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เมื่อปี

พ.ศ. 2562 ทั้งนี้ มคอ.1 หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ได้ให้ความสำคัญในการกำหนดหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์เป็นหลักสูตรวิชาชีพที่ว่าด้วยการปฏิบัติบนพื้นฐานหลักวิชาการ ที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสังคม สร้างความเข้มแข็งให้สังคม รวมทั้งสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) และความเป็นอิสระให้สมาชิกของสังคม เป็นศาสตร์ประยุกต์ (Applied science) ที่ผสมผสานวิชาการด้านสังคมสงเคราะห์ศาสตร์กับสังคมศาสตร์สาขาอื่น และยังได้ระบุไว้ว่าหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาภายใต้มาตรฐานคุณวุฒิฉบับนี้ เป็นหลักสูตรประเภทวิชาชีพที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้ปฏิบัติงานทางสังคมในระดับปฏิบัติการตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ในภาคส่วนต่างๆซึ่งทำหน้าที่ในการจัดบริการหรือทำงานโดยตรงกับผู้ใช้บริการระดับจุลภาค รวมถึงนักบริหารงาน นักวิจัย นักวิเคราะห์นโยบายสังคมที่ให้บริการโดยทางอ้อมในระดับมัชฌิมภาค และมหภาค โดยให้ความสำคัญกับผู้เรียนในระดับปริญญาตรี ที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมทางวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ การมีสมรรถนะทางวิชาชีพในการปฏิบัติงานบนพื้นฐานความเข้าใจและมีความเคารพในสังคมพหุวัฒนธรรม และความหลากหลายของสังคม ส่วนในระดับบัณฑิตศึกษานั้นได้ให้ความสำคัญเพิ่มเติมในด้านนโยบายสังคมและความสามารถในการวิจัยขั้นสูง สามารถชี้้นำความถูกต้องและนำการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ในการตอบสนองต่อบริบทแวดล้อมทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 (สมาคมการศึกษาสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคมไทย, 2563)

อย่างไรก็ดีการเกิดวิกฤตอย่างรุนแรงในการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) นับตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา ยังได้ส่งผลกระทบและสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงค้นหาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก โดยการพัฒนาผู้เรียน

ในสมรรถนะทั้ง (Competency) 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) สมรรถนะหลักตามความต้องการของหน่วยงาน 2) สมรรถนะด้านหน้าที่รับผิดชอบ 3) สมรรถนะทางด้านการบริหารจัดการ และ 4) สมรรถนะด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง โดยตั้งวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ไว้ ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพที่พึงประสงค์
- 2) เพื่อศึกษากลยุทธ์ในการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนมีความภูมิใจในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ และสามารถปฏิบัติงานนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพได้มีสมรรถนะที่พึงประสงค์และเหมาะสม

เพื่อความเข้าใจในประเด็นที่ทำการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาเพื่อกำหนด ความหมายของ “สมรรถนะ” ให้ชัดเจน พบว่าจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่า “สมรรถนะ” หมายถึง คุณลักษณะที่ซ่อนอยู่ในตัวบุคคลที่ผลักดันให้บุคคลสามารถสร้างผลการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบให้สูงกว่าเกณฑ์หรือเป้าหมายที่กำหนด และบุคคลจะมีพฤติกรรมในการทำงานอย่างใดก็ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะที่บุคคลมีอยู่ ซึ่งอธิบายได้ในตัวแบบภูเขาน้ำแข็ง กล่าวคือ ความรู้ ทักษะ หรือความสามารถเป็นส่วนที่อยู่เหนือน้ำ สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน และคุณลักษณะอื่นๆ ที่เป็นส่วนที่อยู่ใต้น้ำของบุคคลนั้นๆ ทั้งนี้องค์ประกอบของสมรรถนะนั้นประกอบด้วยส่วนต่างๆ จำนวน 6 ส่วนด้วยกัน คือ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skill) 3) บทบาททางสังคม (Social role) 4) ภาพพจน์หรือมโนทัศน์เกี่ยวกับตัวเอง (Self-image) 5) แรงจูงใจหรือเจตนาคติ (Motive/attitude) และ 6) อุปนิสัย (Traits) หรือพฤติกรรมซ้ำๆ ที่เกิดขึ้นกับบุคคลในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

ทั้งนี้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยดังกล่าว นำไปสู่การกำหนดสมรรถนะของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ เป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) สมรรถนะหลัก (Core competency) หมายถึง การมีองค์ความรู้ ทักษะ ตลอดจนความสามารถพื้นฐานทั่วไป ที่ตรงตามความต้องการหลักของหน่วยงานซึ่งกำหนดไว้เพื่อให้สอดคล้องและเป็นประโยชน์กับตำแหน่งงาน

2) สมรรถนะด้านหน้าที่รับผิดชอบ (Functional competency) หมายถึง การมีองค์ความรู้ ทักษะ ตลอดจนความสามารถที่เฉพาะเจาะจงตามหน้าที่ ที่รับผิดชอบตรงตามความต้องการหลักขององค์กรซึ่งกำหนดไว้เพื่อให้สอดคล้อง และเป็นประโยชน์กับตำแหน่งงาน 3) สมรรถนะทางด้านการบริหารจัดการ (Management competency) หมายถึงการมีองค์ความรู้ ทักษะและความสามารถในการบริหารจัดการงานที่ปฏิบัติอยู่ รวมไปถึงการบริหารจัดการบุคคลที่เกี่ยวข้อง การประสานงานกับส่วนอื่น ตลอดจนมีทักษะในการรับคำสั่งและถ่ายทอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) สมรรถนะด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Leadership competency) หมายถึง การมีองค์ความรู้ ทักษะ ตลอดจนความสามารถในบทบาทการเป็นผู้นำ รวมถึงรู้ถึงลักษณะการเป็นผู้ตามที่ดีด้วย สามารถบริหารจัดการสมาชิกในทีมได้เป็นอย่างดี มีไหวพริบในการแก้ปัญหาได้ว่องไว ส่วนกลยุทธ์ในการสอนนั้นผู้วิจัยเปิดกว้างเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยสามารถระบุด้วยตนเองอย่างอิสระ เพื่อสร้างผลสัมฤทธิ์ในด้านสมรรถนะของผู้เรียนในหลักสูตรที่พึงประสงค์

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) โดยการเก็บข้อมูลจากนักสังคมสงเคราะห์ในหน่วยราชการจำนวน 12 คน ประกอบด้วย 1)สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน 2) กระทรวงมหาดไทย 3)กระทรวงศึกษาธิการ 4) กระทรวงสาธารณสุข 5) กระทรวงยุติธรรม 6) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม 7) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 8) กระทรวงกลาโหม 9)กรุงเทพมหานคร 10) สำนักงานประกันสังคม 11) กระทรวงแรงงาน และ 12) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการศึกษาสมรรถนะหลัก สมรรถนะด้านหน้าที่รับผิดชอบ สมรรถนะด้านการบริหารจัดการ และสมรรถนะด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพที่พึงประสงค์

2) การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก จำนวน 10 คน กลุ่มบัณฑิตปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก จำนวน 10 คน และกลุ่มอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษของหลักสูตร ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก จำนวน 10 คน จาก 6 สถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ และเป็นสมาชิกสมาคมสภาการศึกษาสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคมไทย (สสสท.) (Thai Association of Social Work and Social Welfare Education: TASWE) ประกอบด้วย 1) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2) มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ 3) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 4) มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย 5) มหามกุฏราชวิทยาลัย และ 6) มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์นครราชสีมา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการศึกษากลยุทธ์การเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนมีความภูมิใจในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ และสามารถปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์วิชาชีพที่พึงประสงค์

ส่วนการกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิด “สมรรถนะ” เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนเพื่อเป็นนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ ผ่านกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนทั้งในหลักสูตรปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกเพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะ 4 ด้าน คือ สมรรถนะหลักตามความต้องการของหน่วยงาน (Core competency) สมรรถนะตามหน้าที่รับผิดชอบ (Functional competency) สมรรถนะทางด้านการบริหารจัดการ (Management competency) และสมรรถนะด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Leadership competency) และนำไปสู่การปรับกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

การศึกษาสมรรถนะผู้เรียนในหลักสูตรวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ศาสตร์เพื่อเป็นนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ มีข้อค้นพบและนำไปสู่ประเด็นในการนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และการอภิปรายผล ดังนี้

1. สมรรถนะของนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพที่พึงประสงค์ ใน การศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะของนักสังคมสงเคราะห์ที่พึงประสงค์ของ หน่วยงานผู้ใช้บัณฑิตในครั้งนี้ ได้แบ่งสมรรถนะที่พึงประสงค์เป็น 4 ด้าน ได้แก่

1.1 สมรรถนะหลักตามความต้องการของหน่วยงาน หมายถึงการมี องค์ความรู้ ทักษะ ตลอดจนความสามารถพื้นฐานทั่วไปที่กำหนดไว้เพื่อให้สอดคล้อง และเป็นประโยชน์กับตำแหน่งงาน ซึ่งองค์กรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับนักสังคม สงเคราะห์ในระดับปริญญาตรี เนื่องจากทุกองค์กรมีการรับสมัครนักสังคมสงเคราะห์ ในวุฒิปริญญาตรีเป็นหลัก แต่เมื่อนักสังคมสงเคราะห์ทำงานไประยะเวลาหนึ่งแล้ว จึงได้มีศึกษาต่อในระดับปริญญาโท รวมถึงได้รับการส่งเสริมในตำแหน่งงานที่ สูงขึ้น ก็จะถูกคาดหวังให้ทำงานที่ต้องการสมรรถนะที่สูงขึ้น ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า นักสังคมสงเคราะห์ในระดับปริญญาตรีควรมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานอย่างมีอ อาชีพมีความรู้ และยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความสามารถในการสร้าง สัมพันธภาพทางวิชาชีพ และการประเมินวินิจฉัยทางสังคม กล่าวคือ ต้อง สามารถประเมินสถานการณ์ของบุคคล ครอบครัว กลุ่ม องค์กร และชุมชน สามารถปฏิบัติงานกับกลุ่มเป้าหมายอย่างสอดคล้องกับบริบทที่มีความแตกต่าง หลากหลาย รวมถึงมีความสามารถในการส่งเสริมหลักสิทธิมนุษยชนและ ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคม มีความตระหนักรู้และความสามารถในการปฏิบัติงานกับกลุ่มเป้าหมายอย่างสอดคล้องกับบริบทของกลุ่มเป้าหมายของ แต่ละองค์กร ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นกลุ่มเปราะบางที่มีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่ม องค์กร และชุมชน และมีความสามารถในการวิจัยทางสังคมสงเคราะห์ โดยเฉพาะการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการ ปฏิบัติงาน (Routine to research) และยกระดับความรู้และทักษะใน การทำงานสังคมสงเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนในด้านสมรรถนะหลักตามความต้องการของหน่วยงานของ นักสังคมสงเคราะห์ที่มีคุณวุฒิปริญญาโทนั้น หน่วยงานคาดหวังว่านักสังคม สงเคราะห์ที่มีคุณวุฒิปริญญาโท จะเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรม มนุษย์ สภาวะแวดล้อมของสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เป็น

พื้นฐานในการปฏิบัติงานวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ระดับมหภาคที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาโยบายสังคม และยังถูกคาดหวังให้มีทักษะด้านวิจัยที่สูงขึ้น เพื่อประโยชน์ในการทำงานกับกลุ่มเป้าหมายและการพัฒนาองค์กร รวมถึงมีมุมมองเชิงระบบสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาระบบงานสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคมของหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะด้านการบริหารและนโยบายสังคม มีภาวะผู้นำในทางวิชาชีพและการบริหารจัดการ มีความรับผิดชอบต่อนตนเอง ผู้ใช้บริการ องค์กร ชุมชน และสังคม ภายใต้ความหลากหลายทางสังคม แต่ในปัจจุบันผู้แทนจากองค์กรที่เป็นผู้ให้ข้อมูลไม่มีนักสังคมสงเคราะห์ที่จบปริญญาเอกทางด้านสังคมสงเคราะห์โดยตรง แต่มีความคาดหวังว่าผู้ที่มีคุณวุฒิปริญญาเอกควรมีความสามารถในเชิงวิชาการ และวิชาชีพขั้นสูง มีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในองค์ความรู้ที่เป็นแก่นในสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์และนโยบายสังคม มีความสามารถในการวิจัยขั้นสูงที่จะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสังคมสงเคราะห์และนโยบายสวัสดิการสังคมได้อย่างเท่าทันการเปลี่ยนแปลง

1.2 สมรรถนะด้านหน้าที่รับผิดชอบ คือการมีองค์ความรู้ ทักษะ ตลอดจนความสามารถที่เฉพาะเจาะจงตามหน้าที่ที่รับผิดชอบตรงตามความต้องการหลักขององค์กรซึ่งกำหนดไว้เพื่อให้สอดคล้องและเป็นประโยชน์กับตำแหน่งงาน พบว่า หน่วยงานต้องการให้นักสังคมสงเคราะห์ที่มีคุณวุฒิในระดับปริญญาตรีควรมีทักษะพื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพทางวิชาชีพในการทำงานตามกระบวนการทำงานสังคมสงเคราะห์อย่างแม่นยำ ทั้งในระดับบุคคลและครอบครัว กลุ่ม และชุมชน สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประเมินและวินิจฉัยทางสังคม และใช้เป็นฐานในการจัดบริการหรือปฏิบัติงานระดับพื้นฐานให้กับผู้ใช้บริการทั้งในระดับบุคคลครอบครัว กลุ่ม และชุมชน รวมถึงสามารถเป็นผู้ประสานทรัพยากรทั้งในหน่วยงานที่ตนสังกัดและองค์กรเครือข่ายภายนอกในการจัดและดำเนินการตามแผนของหน่วยงานให้สำเร็จคล่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนสมรรถนะตามหน้าที่รับผิดชอบของนักสังคมสงเคราะห์ที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโทและเอกนั้น คาดหวังสมรรถนะในด้านการวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อถ่ายทอดข้อมูลที่เกี่ยวข้อง นำมาประเมินและวินิจฉัยทางสังคม สามารถเป็นผู้ประสานทรัพยากรและองค์กรเครือข่ายในการจัดและดำเนินการตามโครงการ แผนงาน และนโยบายสวัสดิการสังคม มีทักษะการปฏิบัติงานเพื่อพิทักษ์สิทธิและคุ้มครองสวัสดิภาพของกลุ่มเป้าหมาย ทักษะการบริหารและนโยบายสังคมที่นำไปสู่การพัฒนาระบบบริการและนโยบายสวัสดิการสังคม และที่สำคัญต้องมีทักษะด้านการจัดการและพัฒนาองค์การสวัสดิการสังคม รวมถึงการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาที่หลากหลายและสอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคม ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาตนเองให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และการยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นสำคัญ

1.3 สมรรถนะทางด้านการบริหารจัดการ คือการมีองค์ความรู้ ทักษะ ตลอดจนความสามารถในการบริหารจัดการงานที่ปฏิบัติอยู่ รวมไปถึงการบริหารจัดการบุคคลที่เกี่ยวข้อง การประสานงานกับส่วนอื่น ตลอดจนมีทักษะในการรับคำสั่งและถ่ายทอดได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น พบว่านักสังคมสงเคราะห์ในระดับปริญญาตรีหรือที่เข้ามาทำงานไม่นาน มักจะไม่ได้ถูกคาดหวังในด้านการบริหารจัดการในระดับองค์กร แต่จะมุ่งให้ทำงานในระดับปฏิบัติการหรือทำงานกับกลุ่มเป้าหมายมากกว่า จึงถูกคาดหวังในการบริหารจัดการรายกรณี (Case management) หากแต่เมื่อนักสังคมสงเคราะห์ปฏิบัติงานมาระยะเวลาหนึ่ง มีประสบการณ์มากขึ้น รวมถึงมีคุณวุฒิในระดับในระดับที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการและการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายในการทำงานเพื่อความเร็วทันทั่วถึงและมีบริการที่ครอบคลุมความต้องการในการให้ความช่วยเหลือกลุ่มผู้ใช้บริการ รวมถึง การมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำนโยบายของหน่วยงาน โดยมีส่วนร่วมในการคิดเชิงกลยุทธ์และการกำหนดกลยุทธ์ของหน่วยงาน ในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งในการขับเคลื่อนนโยบายขององค์กรเช่นเดียวกับวิชาชีพอื่นที่มีโอกาสในการทำงาน

กับกลุ่มผู้ใช้บริการโดยตรง ย่อมมีความสำคัญในการให้ข้อมูลและร่วมกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร ตลอดจนมีความสามารถในการบริหารความเสี่ยงโดยการระบุประเด็นความเสี่ยงขององค์กร โดยเฉพาะในประเด็นความเสี่ยงที่เกิดจากการบริหารงานสังคมสงเคราะห์และการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์กับกลุ่มเป้าหมาย การบริหารทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่าที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ และการจัดบริการสังคมที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.4 สมรรถนะด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ การมีองค์ความรู้ ทักษะ ตลอดจนความสามารถในบทบาทการเป็นผู้นำ รวมถึงรู้ถึงลักษณะการเป็นผู้ตามที่ดีด้วย สามารถบริหารจัดการสมาชิกในทีมได้เป็นอย่างดี มีไหวพริบในการแก้ปัญหาได้รวดเร็ว พบว่า นักสังคมสงเคราะห์ทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ต่างก็ต้องมีสมรรถนะด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน แต่ความเข้มข้นนั้นแตกต่างกันไปตามระดับของการทำงาน กล่าวคือนักสังคมสงเคราะห์ต้องเป็นผู้ที่มีความทันสมัย กระตือรือร้น คล่องตัว มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีความทุ่มเทในการทำงาน สามารถพัฒนาทีมงานส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานร่วมกันเป็นทีมและกระตุ้นให้มีการพัฒนาทีมงานในองค์กรสามารถทำงานกับบุคลากรในองค์กรในการกำหนดกลยุทธ์ที่นำไปสู่วิสัยทัศน์ของหน่วยงานได้อย่างภาคภูมิ สามารถใช้ดุลยพินิจในการมองปัญหาและหาแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบันที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วประกอบกับวิกฤติการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ส่งผลให้นักสังคมสงเคราะห์ต้องมีสมรรถนะที่สูงขึ้นในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานแบบเดิมๆ ต้องใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในการสร้างเครื่องมือและนวัตกรรมในการทำงานในระบบออนไลน์ รวมถึงการถ่ายทอดและการสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลง คำนึงถึง

ผลประโยชน์ของผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ รวมถึงสนับสนุนให้บุคลากรและทีมงาน รู้สึกมั่นใจและภาคภูมิใจในการทำงาน

ทั้งนี้สิ่งที่สำคัญในการพัฒนาสมรรถนะนักสังคมสงเคราะห์นั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่านอกจากนักสังคมสงเคราะห์ต้องมีสมรรถนะในด้านต่างๆ ดังกล่าวแล้ว ที่สำคัญกว่าคือพื้นฐานหลักคิดหรือวิถีคิดของนักสังคมสงเคราะห์ที่ต้องมั่นคง แข็งแรง และต้องมีความไว (Sensitive) ต่อสถานการณ์ในการที่จะเลือกใช้สมรรถนะที่จำเป็นและเหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ รวมถึงความสามารถในการทำงานอย่างยืดหยุ่นแต่จริงจังและมีจุดยืนท่ามกลางความหลากหลายและความตึงเครียด โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ

2. กลยุทธ์และรูปแบบการจัดการเรียนการสอน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในด้านกลยุทธ์ในการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีสมรรถนะที่พึงประสงค์ มีความภูมิใจในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์และสามารถปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์วิชาชีพได้อย่างพึงประสงค์นั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มผู้เรียน กลุ่มบัณฑิต และกลุ่มผู้สอนในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก โดยมีประเด็นสำคัญในรายละเอียดดังนี้

2.1 มุมมองของผู้เรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มผู้เรียน โดยมีผู้เรียนเข้าร่วมการสนทนากลุ่มทั้งในหลักสูตรระดับปริญญาตรี โท และเอก จาก 6 สถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวนทั้งสิ้น 10 คน แบ่งเป็น ผู้เรียนในหลักสูตรปริญญาตรีสถาบันละ 1 คน รวม 6 คน ปริญญาโทจาก 2 สถาบันๆ ละ 1 คน รวม 2 คน และปริญญาเอกจาก 2 สถาบันๆ ละ 1 คน รวม 2 คน ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่มสามารถสรุปประเด็นสำคัญด้านกลยุทธ์และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนนั้น ผู้เรียนในระดับปริญญาตรี ให้ความสำคัญ

กับการเรียนรู้ที่ยึดปัญหาเป็นสำคัญ (Problem based learning) กล่าวคือ การให้ผู้เรียนมีโอกาสดูฝึกฝนการคิดและลงมือปฏิบัติเพื่อสร้างความรู้ใหม่จากการใช้ปัญหาบุคคล ครอบครัว กลุ่ม หรือสังคมเป็นบริบทของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้เกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา และได้ความรู้ทางด้านสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ไปพร้อมกันด้วย ถ้ามองในด้านกลยุทธ์การสอน ก็เป็นการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เผชิญหน้ากับปัญหาด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการคิดวิเคราะห์ในหลายรูปแบบ ที่สำคัญคือการเรียนรู้จากปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจริงและใกล้ตัว

นอกจากนี้ผู้เรียนในระดับปริญญาตรีจากทั้ง 6 สถาบันยังให้ความเห็นร่วมกันในฐานะผู้เรียนว่าต้องการให้หลักสูตรใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญการสัมมนาและแลกเปลี่ยนที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาความรู้และการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการมอบหมายการค้นหาคำประเด็นแลกเปลี่ยนในรูปแบบกลุ่ม หรือการจัดให้มีกรณีศึกษาเป็นงานที่นักศึกษาต้องทำด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนในการวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อแยกแยะปัญหา สาเหตุ และเสนอแนวทางในการแก้ไขที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

ส่วนผู้เรียนในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกต่างก็ให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกันผู้เรียนในระดับปริญญาตรีในการจัดกลยุทธ์การสอนโดยยึดปัญหาและผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หากแต่ต้องการให้มีการส่งเสริมการศึกษาด้วยตนเอง (Self-directed learning) เพิ่มเติม โดยใช้ปัญหาเป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยผู้เรียนจะวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ แสวงหาแหล่งเรียนรู้ ผู้สนับสนุน สื่อการศึกษาที่ใช้ในการเรียนรู้ รับผิดชอบในการวางแผนการปฏิบัติและการประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเอง ทั้งนี้ผู้เรียนอาจได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีกลุ่มมนุษยนิยมที่มีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อม

กับความดี ความเป็นอิสระ และเป็นตัวของตัวเอง ทั้งนี้ผู้เรียนในระดับปริญญาเอก ยังได้สะท้อนกลยุทธ์ในการสอนที่ต้องการให้ผู้สอนให้ความสำคัญในการออกแบบการเรียนการสอนร่วมกันและต้องการความเป็นอิสระในการเรียน โดยเน้นความเป็นปัจเจกของผู้เรียน

ดังนั้น หลักสูตรจึงต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ไม่น้อยไปกว่าผลสัมฤทธิ์ โดยการสอดแทรกหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีกิจกรรมการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงในรูปแบบต่างๆ อาจมีการจัดกิจกรรมในรูปแบบของการดูงาน บทบาทสมมติ จัดทำโครงการ ทดลองฝึกปฏิบัติ หรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ปฏิบัติงานจริงในพื้นที่สนาม ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติที่ได้ผลชัดเจนมากขึ้นเพื่อช่วยพัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างทัศนคติที่ดี มีจิตสำนึกและพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานผลการเรียนรู้ของหลักสูตร โดยการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง หรือการเรียนรู้ในพื้นที่จริง รวมถึงการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์นับเป็นอีกส่วนหนึ่งที่จำเป็น โดยต้องระบุถึงมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่ต้องการ ตลอดจนวิธีการประเมินสัมฤทธิ์ผลของการเรียนรู้นั้นๆ อย่างชัดเจน เพื่อเตรียมความพร้อมผู้เรียนในการออกไปปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์วิชาชีพได้อย่างภาคภูมิใจ

ส่วนในด้านกลยุทธ์และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนมีความภูมิใจในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ และสามารถปฏิบัติงานนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพด้วยสมรรถนะที่พึงประสงค์นั้น ในการสนทนากลุ่มผู้เรียนจากหลักสูตรทั้ง 3 ระดับ เห็นสอดคล้องกันในภาพรวมว่า กลยุทธ์และรูปแบบการเรียนการสอนนั้นไม่ควรเน้นการบรรยาย (Lecture) มากเกินไป ทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่ายและไม่เกิดการเรียนรู้ หากแต่ควรกระตุ้นให้นักศึกษามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักศึกษามีความตื่นตัว รวมถึงการปลูกฝังในการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical mind) สามารถเท่าทันการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ และมีความสามารถในการปรับตัวและเข้าใจใน

การทำงานร่วมกับวิชาชีพอื่นๆ อย่างมั่นใจ นอกจากนี้การส่งเสริมให้มีเวทีแลกเปลี่ยนระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง และระหว่างสถาบันที่มีหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ รวมถึงการแลกเปลี่ยนกับนักศึกษาหรือนักวิชาการจากสถาบันในต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เปิดโลกทัศน์ ส่งผลให้มีความมั่นใจและเกิดความภาคภูมิใจในการทำงานในวิชาชีพ โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีปัญหาวิกฤติโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ผู้เรียนทั้ง 3 ระดับเห็นร่วมกันว่ารูปแบบในการจัดการเรียนการสอนควรเป็นรูปแบบผสมผสานระหว่างการเรียนในชั้นเรียนและการเรียนผ่านระบบออนไลน์ (Hybrid) ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนของรายวิชานั้นๆ รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานในรูปแบบต่างๆ เช่นการออกแบบเครื่องมือ หรือการให้บริการสังคมสงเคราะห์ในรูปแบบต่างๆ ในระบบออนไลน์ แต่ก็ต้องคำนึงถึงความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและบุคคลรอบตัวซึ่งเป็นการฝึกทักษะที่สำคัญ

นอกจากนี้ผู้เรียนในหลักสูตรระดับปริญญาตรียังมีความเห็นว่าหลักสูตรยังละเอียดในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นนักวิชาชีพพรบอนุญาต จึงต้องการให้หลักสูตรมุ่งเน้นในการให้ความรู้กับผู้เรียนเกี่ยวกับการเข้าสู่การเป็นนักสังคมสงเคราะห์รับอนุญาตหรือผู้ประกอบวิชาชีพพรบอนุญาตในระหว่างที่ยังศึกษาอยู่ในหลักสูตร รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าสู่กระบวนการสอบเพื่อให้ได้ใบประกอบวิชาชีพก่อนเข้าสู่การทำงาน และเป็นมาตรฐานในการพัฒนาผู้เรียนในด้านความคิดเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างทัศนคติที่ดี มีจิตสำนึก และพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานผลการเรียนรู้ของหลักสูตรที่ชัดเจนเพื่อเตรียมความพร้อมผู้เรียนในการออกไปปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์วิชาชีพได้อย่างมั่นใจและภาคภูมิใจ

ส่วนในด้านการสร้างความภาคภูมิใจในการออกไปปฏิบัติงาน สังคมสงเคราะห์นั้น ผู้เรียนในหลักสูตรปริญญาเอกได้สะท้อนถึงความต้องการในการให้ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าไปทำงานเพื่อเสริมสร้างทักษะในการทำงานวิจัยและงานวิชาการต่างๆ อย่างจริงจัง เพื่อตอบโจทย์ในการผลิตบัณฑิตในระดับปริญญาเอกที่มุ่งสร้างให้ผู้เรียนเป็นนักวิชาการหรือนักวิจัยที่ไปสู่ระดับชาติและสากลได้ การเรียนเนื้อหาทางวิชาการในชั้นเรียนเพียงอย่างเดียว นั้นไม่เพียงพอ หากแต่ต้องมีการหล่อหลอม พูมฟักให้กระบวนการเรียนรู้ผ่านการใช้ชีวิตในระหว่างที่เรียนในระยะ 4-5 ปี สามารถทำให้เป้าหมายนี้ประสบความสำเร็จอย่างไม่ต้องสงสัย อาจใช้ระบบผู้ช่วยสอนอาจารย์หรือ TA (teaching Assistance: TA) ที่ต้องมีอาจารย์ที่เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการทำวิจัยในประเด็นที่ผู้เรียนสนใจเพื่อให้เกิดวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นธรรมชาติ ลุ่มลึกและต่อเนื่อง หรือแม้แต่การใช้ชีวิตในการเรียนที่คลุกคลีกับผู้สอนในเชิงวิชาการนั้นเป็นกระบวนการสร้างผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะในระดับปริญญาเอกให้เป็นนักวิชาการหรือนักวิจัยที่ภาคภูมิใจในการออกไปทำงานที่สำคัญยิ่ง

2.2 มุมมองของบัณฑิต

จากการสนทนากลุ่มบัณฑิตหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอก จาก 6 สถาบันดังกล่าว มีบัณฑิตเข้าร่วมจำนวนทั้งสิ้น 10 คน แบ่งเป็น บัณฑิตจากหลักสูตรปริญญาตรีทั้ง 6 สถาบันๆ ละ 1 คน รวม 6 คน บัณฑิตหลักสูตรปริญญาโทจาก 2 สถาบันๆ ละ 1 คน รวม 2 คน และบัณฑิตหลักสูตรปริญญาเอกจาก 2 สถาบันๆ ละ 1 คน รวม 2 คน ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่มในประเด็นกลยุทธ์การสอนในหลักสูตรที่จะทำให้ผู้เรียนมีความภูมิใจในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ และสามารถปฏิบัติงาน นักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพที่พึงประสงค์นั้น สามารถสรุปประเด็นในการสนทนากลุ่ม กล่าวคือบัณฑิตในระดับปริญญาตรีมีความเห็นสอดคล้องกับผู้เรียนที่ให้ความสำคัญกับการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ใช้ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นประเด็นสำคัญในการเรียน โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนการคิดและลงมือ

ปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา มีการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนที่เน้นการเรียนรู้จากปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจริงและส่งเสริมให้มีการศึกษาด้วยตนเอง โดยใช้ปัญหาเป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ซึ่งเป็นรูปแบบการศึกษาเชิงประจักษ์ที่ให้ความสำคัญกับปรากฏการณ์จริง ให้ความสำคัญกับการลงฝึกปฏิบัติจริงในการเรียนรายวิชาต่างๆ และควรจัดให้มีการศึกษาดูงาน และการสัมมนา แลกเปลี่ยนกันระหว่างสถาบัน โดยการเชื่อมโยงหลักฐานข้อมูล ประสบการณ์จริงเข้ากับความรู้ในทางทฤษฎี รวมถึงการใช้การวิจัยเป็นฐานในการเรียนการสอน โดยเฉพาะการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือและกระบวนการในการทำงานเพื่อพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้หลักสูตรยังต้องให้ความสำคัญกับกลยุทธ์และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญและความคล่องตัวของผู้สอนเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ในหลากหลายรูปแบบ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนการสอน กำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และความคาดหวังร่วมกัน ผู้เรียนและผู้สอนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองผ่านระบบสารสนเทศ และสื่อออนไลน์ที่หลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งมั่นในผลสำเร็จการเรียนรู้ตลอดกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผลการเรียนรู้รายวิชาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จัดให้ผู้เรียนมีการบูรณาการประสบการณ์ แนวคิด ทฤษฎีทางสังคมสงเคราะห์และนโยบายสังคม รวมถึงการเรียนรู้ในสถานการณ์จริงโดยการทำงานกับผู้ให้บริการทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม ชุมชน สู่การพัฒนานวัตกรรมทางสังคมเพื่อใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนบัณฑิตในระดับปริญญาโทให้ความสำคัญกับกลยุทธ์และรูปแบบการสอนที่ใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนและการพัฒนานวัตกรรมทางสังคม ทั้งนี้การส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ผู้เรียนนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานด้านสังคมสงเคราะห์นั้นเป็นเรื่องจำเป็น เพื่อช่วยทำให้งานสังคม

สงเคราะห์มีความเท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในสถานการณ์วิกฤติการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่นักสังคมสงเคราะห์ไม่สามารถลงพื้นที่เพื่อติดตามหรือประเมิน Case ได้ การใช้เทคโนโลยีช่วยให้งานสังคมสงเคราะห์สามารถบรรลุเป้าหมายได้ตามแผนที่กำหนดไว้และสอดคล้องกับสถานการณ์ เช่น การใช้ GPS ในการปักหมุด หรือกำหนดพิกัดพื้นที่เพื่อบอกตำแหน่งกลุ่มเป้าหมาย และการใช้ระบบ Tele-Social Work โดยการให้คำปรึกษาและบริการต่างๆ ผ่านระบบออนไลน์ เป็นต้น รวมถึงการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบในการเรียนรู้ โดยการควบคุมตนเอง รวมถึงการวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้โดยมุ่งมั่นในผลสำเร็จตลอดกระบวนการเรียนการสอน มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นความรู้ต่างๆ ที่ทันสมัยเพื่อการวิจัย และเน้นวิธีการเรียนการสอนในรูปแบบการสัมมนา มีการศึกษาวิจัยอย่างเป็นอิสระ เพื่อที่จะก้าวไปสู่การเป็นนักวิจัยและนักวิชาการที่มีคุณภาพ สามารถเผยแพร่ผลงานในระดับชาติและนานาชาติ

นอกจากนี้บัณฑิตในหลักสูตรยังมีความเห็นร่วมกันในด้านความพร้อมของงบประมาณ บุคลากรและทรัพยากรที่สนับสนุนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญและส่งผลต่อมาตรฐานในการดำเนินงานของหลักสูตรทั้งสิ้น และหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ในทุกสถาบันควรมีการจัดเวทีวิชาการในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการจัดการเรียนการสอนร่วมกันทั้งในการเรียนในรายวิชาและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และใกล้ชิดกันมากขึ้น เพื่อลดช่องว่างในด้านความพร้อมของสถาบันที่มีความแตกต่างกัน ก็จะทำให้คุณภาพของหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ของประเทศไทยที่มีอยู่จำนวนไม่มากนักเมื่อเทียบกับหลักสูตรวิชาชีพอื่นพัฒนาสู่การเป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพและมาตรฐานใกล้เคียงกันให้มากที่สุด

2.3 มุมมองของผู้สอนในหลักสูตร

จากการสนทนากลุ่มของผู้สอนในหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอก จาก 6 สถาบัน เข้าร่วมการสนทนาจำนวนทั้งสิ้น 10 คน แบ่งเป็นผู้สอนจากหลักสูตรปริญญาตรีทั้ง 6 สถาบันๆ ละ 1 คน รวม 6 คน ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาโทจาก 2 สถาบันๆ ละ 1 คน รวม 2 คน และผู้สอนในหลักสูตรปริญญาเอกจาก 2 สถาบันๆ ละ 1 คน รวม 2 คน ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) ในประเด็นกลยุทธ์ในการสอนในหลักสูตรที่จะทำให้ผู้เรียนมีความภูมิใจในวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ และสามารถปฏิบัติงานนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพที่พึงประสงค์นั้น สามารถสรุปประเด็นสำคัญที่ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มมีความเห็นร่วมกัน กล่าวคือ ผู้สอนทั้ง 6 สถาบันเห็นตรงกันว่าควรมุ่งเน้นการเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบ โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนการสอน และกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และความคาดหวังร่วมกัน ผู้เรียนและผู้สอนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันอย่างใกล้ชิด รวมถึงส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมีวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย มุ่งมั่นในผลสำเร็จการเรียนรู้ตลอดกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผลการเรียนรู้รายวิชาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนได้มีการบูรณาการประสบการณ์กับการลงมือทำในสถานการณ์จริงแก่ผู้ใช้บริการทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม ชุมชน และสังคม รวมถึงการนิเทศงานในการฝึกปฏิบัติทางสังคมสงเคราะห์อย่างลุ่มลึกและจริงจัง โดยการใช้กลยุทธ์ในการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปัญหาและสถานการณ์จริงหรือวิธีการเรียนแบบตั้งโจทย์จากสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง (Problem based learning) ผสมกับการเรียนการสอนด้วยวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential learning) ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ ทักษะและเจตคติด้วยการนำเอาประสบการณ์ของผู้เรียนและผู้สอนมาบูรณาการ เพื่อสร้างการเรียนรู้ใหม่ๆ รวมถึงการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงโดยการลงมือทำ และการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่บูรณาการกับหน่วยงานในพื้นที่ที่หลากหลายตามประเด็นการเรียนรู้ ทั้งใน

องค์กร ชุมชน เพื่อเป็นพื้นที่ปฏิบัติการ (Social lab) ให้กับผู้เรียนในรายวิชาต่างๆ รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดพื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการถกเถียงประเด็นทางสังคม การออกแบบและลงมือปฏิบัติการร่วมกันของผู้เรียนและผู้สอนในหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความรู้และทักษะใหม่ ๆ ร่วมกันที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

สุดท้ายประเด็นที่น่าสนใจจากการสนทนากลุ่มของผู้สอนในระดับปริญญาตรีนั้น ผู้สอนจากทุกสถาบันเห็นร่วมกันและสะท้อนถึงการฝึกปฏิบัติภาคสนามในหลักสูตรที่มีความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพให้ออกไปปฏิบัติงานได้อย่างเต็มภาคภูมิ มีความมั่นใจในการปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย นักศึกษาควรได้เลือกหน่วยงานฝึกปฏิบัติภาคสนามตามสาขาวิชาโทที่เลือกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และฝึกทักษะในสาขาที่สนใจอย่างแท้จริง เพื่อสร้างความลุ่มลึกและความเชี่ยวชาญให้นักศึกษาให้มากที่สุดก่อนออกไปปฏิบัติงานวิชาชีพจริงซึ่งมีลักษณะเฉพาะรวมถึงการให้ความสำคัญกับใบประกอบวิชาชีพที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในการประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ และต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกเรื่องให้มากที่สุด อาจใช้เวลาและพลังในการสอนเพื่อการมีส่วนร่วมมากกว่าการสอนแบบบรรยาย เช่น ในหลักสูตรระดับปริญญาโท ผู้เรียนควรได้ร่วมออกแบบการเรียนการสอน การบริหารจัดการกระบวนการเรียนการสอนโดยผ่านตัวแทนหรือคณะกรรมการของผู้เรียนในหลักสูตร มุ่งเน้นกลยุทธ์การเรียนการสอนที่มีชีวิตชีวาในรูปแบบ active learning เช่นเดียวกับหลักสูตรในระดับปริญญาตรี แต่อาจมีวิธีการที่แตกต่างกันตามบริบทของผู้เรียน ส่วนในระดับปริญญาเอกนั้นควรเน้นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบในการเรียนรู้และการควบคุมตนเอง มุ่งเน้นการสังเคราะห์ความรู้โดยมุ่งมั่นในผลสำเร็จตลอดกระบวนการเรียนการสอน มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นความรู้ต่างๆ ที่ทันสมัย เน้นวิธีการเรียนการสอนแบบสัมมนา การศึกษา และวิจัยอย่างเป็นอิสระ เพื่อที่จะก้าวไปสู่การเป็นนักวิจัยและนักวิชาการที่มีคุณภาพในการทำงานทั้งในประเทศและ

การร่วมงานกับภาคีเครือข่ายในต่างประเทศ รวมถึงสร้างรูปแบบการเรียนรู้แบบเสริมพลังและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยไม่เน้นการแข่งขันมากนักแต่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการออกไปปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์วิชาชีพได้อย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าทั้งผู้เรียน บัณฑิต และผู้สอนในหลักสูตรทั้ง 3 ระดับ ต่างก็มีความเห็นในการจัดการเรียนการสอนไปในทิศทางเดียวกันทั้งในด้านโครงสร้างและเนื้อหาสาระสำคัญของหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ในการพัฒนาสมรรถนะทั้ง 4 ด้านของผู้เรียนทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอก เพื่อปฏิบัติงานนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ รวมถึงกลยุทธ์ในการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนมีสมรรถนะตามที่หน่วยงานต้องการ สามารถปฏิบัติงานนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพได้อย่างภาคภูมิใจ กล่าวคือ ให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสดูฝึกฝนการคิดและลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา มีการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนที่เน้นการเรียนรู้จากปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจริงและส่งเสริมให้มีการศึกษาด้วยตนเองโดยใช้ปัญหาเป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง การให้ความสำคัญกับการเรียนในสถานการณ์จริง รวมถึงความเข้มข้นในการฝึกภาคปฏิบัติในเชิงวิชาชีพที่ลุ่มลึกตามสาขาที่สนใจ และการนิเทศงานในหน่วยงานและพื้นที่อย่างทุ่มเทและให้เวลาอย่างจริงจัง การจัดเวทีสัมมนาเพื่อเปิดพื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาความรู้ร่วมกัน รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะในระดับปริญญาตรีนั้นควรมีการจัดการเรียนรู้ในระบบออนไลน์และชั้นเรียนที่เหมาะสมตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (COVID-19) ทั้งนี้กิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆต้องระบุถึงมาตรฐานผลการเรียนรู้ (Learning outcomes) ที่ต้องการอย่างชัดเจน เพื่อให้หลักสูตรสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสามารถออกไปเป็นนักสังคมสงเคราะห์ที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับต้องการของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ปฏิบัติการ นักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ถ่ายทอดความรู้หรือแม้แต่

การออกไปเป็นผู้ประกอบการด้วยตนเองตามความต้องการของแต่ละคนด้วยความภาคภูมิใจ

ส่วนหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษานั้นควรเพิ่มเติมเนื้อหาในหลักสูตรในด้านการใช้เทคโนโลยีทั้งในด้านการสอน การสืบค้นความรู้ต่างๆ ที่ทันสมัยและเทคโนโลยีในการทำงานให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในสถานการณ์วิกฤติการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ควรจัดทำรายวิชาที่มีการบูรณาการระหว่างความรู้ในการใช้เทคโนโลยีกับการทำงานในสถานการณ์วิกฤติดังกล่าว เช่นการออกแบบเครื่องมือในการทำงานกับกลุ่มเป้าหมายในระบบออนไลน์หรือการจัดระบบ Tele-Social Work ซึ่งเป็นการให้บริการสังคมสงเคราะห์ทางไกล เป็นต้น และในหลักสูตรปริญญาเอกควรมีการจัดหลักสูตรที่มีการเรียนรู้ร่วมกันในระดับรายวิชา เพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างมาตรฐานหลักสูตรที่ใกล้เคียงกันของแต่ละสถาบัน ภายใต้การดำเนินงานของสมาคมสภาการศึกษาสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคมไทย (สสสท.) (Thai Association of Social Work and Social Welfare Education :TASWE) เพื่อนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำในด้านการศึกษหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ได้ในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. สถาบันการศึกษาและหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ควรตระหนักถึงความสำคัญของสมรรถนะนักสังคมสงเคราะห์ที่พึงประสงค์ของหน่วยงาน ทั้ง 4 ด้านดังกล่าว รวมถึงกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ Active Learning เช่น การเรียนรู้โดยยึดปัญหาเป็นสำคัญ การศึกษาด้วยตนเอง การศึกษาเชิงประจักษ์ การดูงานและการสัมมนา และการลงมือปฏิบัติจริง เป็นต้น เพื่อออกแบบหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่หน่วยงานต้องการเพื่อให้บัณฑิตพร้อมที่จะออกไปสามารถปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้อย่างมืออาชีพ

2. สถาบันการศึกษาและหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ควรให้ความสำคัญและจริงจังในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติภาคสนามในประเภทหน่วยงานตามสาขาวิชาโท หรือตามความสนใจ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการสร้างนักสังคมสงเคราะห์ที่มีความถนัดลึกในเชิงวิชาชีพ รวมถึงการออกแบบและกำกับการนิเทศงานให้สามารถเอื้อต่อการเรียนรู้ในการฝึกทักษะของผู้เรียนเพื่อนำไปใช้ได้จริงในการประกอบวิชาชีพต่อไป

3. สมาคมสภาการศึกษาสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคมไทย (สสสท.) ซึ่งมีตัวแทนจากทุกหลักสูตรและสถาบันควรเข้ามามีบทบาทในการกำหนดคุณภาพหลักสูตรทั้งในเชิงโครงสร้าง กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนและเนื้อหา รวมถึงเป็นหน่วยประสานความร่วมมือเพื่อให้หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ของทุกสถาบันมีมาตรฐานที่ใกล้เคียงกันให้มากที่สุด มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในหลากหลายรูปแบบเพื่อสร้างนักสังคมสงเคราะห์คุณภาพที่พร้อมในการทำงานวิชาชีพสังคมสงเคราะห์อย่างเท่าเทียมและมีประสิทธิภาพ

4. สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญในการผลิตบัณฑิตที่มีความถนัดลึกในเชิงวิชาชีพ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนในหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์เข้าสู่การเป็นนักสังคมสงเคราะห์รับอนุญาตก่อนการเข้าสู่การทำงานในหน่วยงาน โดยการจัดให้มีรายวิชาในหลักสูตร หรือสนับสนุนการจัดหลักสูตรระยะสั้นเพื่อเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสังคมสงเคราะห์รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ เพื่อสร้างความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์รับอนุญาตในฐานะนักวิชาชีพได้อย่างภาคภูมิใจ

เอกสารอ้างอิง

- จตุรงค์ บุญยรัตนสุพรรณ, ระพีพรรณ คำหอม, เยาวเรศ คำมะนา และ ทองศิริ
ก่ำแดง. (2563). การศึกษาคุณค่าและสมรรถนะหลักของนักสังคม
สงเคราะห์วิชาชีพในหน่วยงานรัฐ. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*,
29(1), 308-342.
- อึ้งพวงค์ เศรษฐบุตร. (2560). การพัฒนาสมรรถนะนักทรัพยากรมนุษย์
ภาคอุตสาหกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน.
วารสารสมาคมนักวิจัย, 22(2), 176-190.
- สมาคมสภาการศึกษาสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคมไทย. (2563). *มาตรฐาน
คุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*.
- อลงกต ยะไวทย์ และ ญัฐวัฒน์ วงษ์เชาวลิตกุล. (2562). การพัฒนาผลลัพธ์
การเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยการสร้างสภาวะแวดล้อมการเรียนรู้ด้วย
การทำงานในสภาพจริง. *วารสารครุศาสตร์*, 46(1), 407-427.
- ICSSW. (2021). *Global standards for the education and training of the
social work profession*. Retrieved from [https://www.iasw-
aiets.org/wp-content/uploads/2018/08/Global-standards-
for-the-education-and-training-of-the-social-work-
profession.pdf](https://www.iasw-aiets.org/wp-content/uploads/2018/08/Global-standards-for-the-education-and-training-of-the-social-work-profession.pdf)
- IFSW. (2021). *Global Standards*. Retrieved from
<https://www.ifsw.org/global-standards>
- McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for
Intelligence. *American Psychologist*. 28(1), 1-14.
- NASW. (2021). *Read the Code of Ethics*. Retrieved from
[https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Code-of-
Ethics/Code-of-Ethics-English](https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Code-of-Ethics/Code-of-Ethics-English)